

НАШ ЈЕЗИК

LV св. 1

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, [др Мирослав НИКОЛИЋ],
др Ђорђе ОТАШЕВИЋ, др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ,
др Стана РИСТИЋ, др Марина СПАСОЈЕВИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Рецензенти

др Марта Бјелетић, др Вељко Брборић, др Рајна Драгићевић,
др Владан Јовановић, др Драгана Мршевић Радовић, др Слободан Новокмет,
др Ђорђе Оташевић, др Стана Ристић, др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије
бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–4–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjzikisjsanu@gmail.com.

Штампа: Birograf comp d.o.o., Атанасија Пуље 22, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, св. 1 (1932/33) – год. 8, св. 1 (1941); Н. с. књ. 1, (1949/50)–. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 1932/33–1941; 1949/50– (Београд : Birograf comp). – 23 cm

Полугодишње
ISSN 0027-8084 = Наш језик
COBISS.SR-ID 615951

НАШ ЈЕЗИК

Књига LV

Св. 1 (2024)

САДРЖАЈ

Ч л а н ц и

- Један новији слој у развоју српске воћарске терминологије: воћке доспјеле у српске крајеве посредством Аустроугарске и судбина њихових имена у српском језику
(НЕЂО Г. ЈОШИЋ, НАТАША С. ВУЛОВИЋ ЕМОНТС) 1–27
- Однос према туђицама и позајмљеницама у рубрикама „Језичке поуке“ и „Наша пошта“ у часопису *Наш језик*
(ЈЕЛЕНА Д. ЈАНКОВИЋ) 29–51
- Утицај културнополитичких околности на избор примера у српским правописима (МИЛОШ В. МИЛИЋЕВИЋ) 53–73
- Фразеолошке јединице са компонентом *јабука* у лингвокултуролошкој анализи концепта (МИЛЕНА М. СТОЈАНОВИЋ) 75–90

П р и к а з и

- Срето Танасић, *Српски језик и ћирилица: огледало српско*
(ЈЕЛЕНА М. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ) 91–95
- Јелена Петковић, *Двослрџука негација у српском језику*
(АНА М. КРСТИЋ) 96–100
- Милица Стојановић, *Глаголи са више ѓрефикса у српском језику*
(МАРИНА Ј. БАГИ) 101–107
- Вања Миљковић, *Проѓодогађајна семантика глаголских ѓрефикса у српском језику* (ЈОВАНА В. ИВАНИШ) 108–114

И н м е м о р и а м

- Проф. др Даринка Гортан Премк (РАДА Р. СТИЈОВИЋ) 115–117
- Проф. др Даринка Гортан Премк (ЕЛЕНА ЈОВАНОВА ГРУЈОВСКА) 118–119
- Проф. др Мирослав Николић (СРЕТО З. ТАНАСИЋ) 120–126
- Проф. др Гордана Јовановић (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ) 127–130

Прикази

Срето Танасић, *Српски језик и ћирилица: огледало српско**

Пред нама се налази један значајан прилог борби за положај српског језика и ћирилице на српском језичком и културном простору. У питању је књига Срета Танасића *Српски језик и ћирилица: огледало српско*, која је изашла у оквиру Лингвистичких едиција (едиција *Расправе*) у издању издавачке куће Прометеј из Новог Сада. Књига обухвата четрнаест текстова насталих у периоду од 2014. до 2023. године. Текстови су претходно били објављени у зборницима са научних конференција и у периодици, а представљају преглед ауторовог прегалаштва у борби за српски језик и ћирилицу. Теми је приступљено свеобухватно, уз осврт и на синхроне и на дијахроне аспекте питања статуса српског језика и ћирилице. Расправом су обухваћене многе важне теме, као што су положај српског језика у основношколском, средњошколском и високошколском образовању, језичка култура, статус закона о језику и писму, статус закона о родној равноправности. Посебна пажња у књизи посвећена је статусу српске културне баштине написане на ћирилицу, као и потреби да се активно организује научни рад у оквиру институција које се баве српском језичком културом. Научно утемељење расправа јесте полазиште социолингвистике да је језичка политика нужно повезана с државом, те да је потребно системски решити питање статуса језика и писма како у Републици Србији, тако и у другим земљама српског културног и језичког простора. Оно што је посебно значајно, књига доноси и неколико писама и историјских података до којих је тешко доћи, посебно када је реч о широј јавности, којој је, уз стручну јавност, ова књига и намењена.

У својој рецензији проф. др Вељко Брборић истиче да се ради о важном прилогу који говори о запуштености српског језика и ћирилице са различитих аспеката, да се ради о књизи која пружа пример о томе

* Лингвистичке едиције, едиција *Расправе*, књига 4, Издавачка кућа Прометеј, Нови Сад, 2023, 1–195.

како се води озбиљна језичка политика на различитим нивоима, која се осврће на статус српског језика и ћирилице у образовном систему, али и која указује на неповољан статус српске културне баштине. У Предговору аутор издваја најважније теме обрађене у књизи, а то су улога српског језика и ћирилице у изградњи националног и културног идентитета, неповољан статус ћирилице, мали број часова српског језика у основношколском и високошколском образовању, истицање важних датума и институција. У Предговору се дају и општи подаци о томе када су претходни текстови објављени. Истакнут је и значај Одбора за стандардизацију српског језика (основан 1997. године).

Књига се састоји од следећих делова: „Предговор“ (7–10), „Ћирилица као почетак и крај српске културе“ (11–23), „Српски језик и српски идентитет“ (24–29), „Српски језик и национални идентитет у вријеме глобализације“ (30–40), „Положај српског језика и ћирилице“ (41–47), „Ћирилица и српска култура данас“ (48–69), „Повеља Кулина бана: 850 година од настанка“ (70–78), „Српски језик у Републици Српској“ (79–103), „Значај научних институција за статус српског језика“ (104–122), „Планирање издавачке дјелатности“ (123–132), „О нужности проучавања српског језика“ (133–149), „Српска језичка култура“ (155–165), „Закон против српског језика – случајно или свесно“ (165–175), „Уништавање српске културе – о трошку српског народа“ (176–177), „Један народ је јак колико му је јака култура“ (178–190) и „Биографија“ (191–193). Као што се види, текстови варирају по дужини и у тематици, али све их повезује заједничка нит да су српски језик и ћирилица темељна идентитетска обележја српског народа и темељи српске културе. Највећи број текстова бави се положајем српског језика и ћирилице на целокупном српском језичком и културном простору. Мањи број текстова посвећен је специфичним темама као што је статус споменика српске културне баштине, статус научних институција које се баве српским језиком и коментарисањем закона о родној равноправности, који није у складу са граматичким системом српског језика.

Првих пет текстова баве се општим питањима српског језика и ћирилице као основних идентитетских обележја српског народа. Одређује се место ћирилице као вертикале српске културе на целокупном српском језичком и културном простору, уз указивање на потребу да се сачува и српска културна баштина писана латиничким писмом (с посебним освртом на положај Срба католика у Дубровнику). Ови текстови истичу важност неговања ћирилице као наше културне баштине. Оно што је посебно значајно јесте то што се истиче важност познавања српске националне и културне баштине и недовољна заступљеност

садржаја из историје културе у школама. Аутор се бави и статусом ћирилице у оквиру бивше Југославије, као и за време окупације у Првом светском рату, када је ћирилица била забрањена. Прави се паралела између стања у окупираном Београду 1915. и савременог стања, што на сликовит начин савременом читаоцу помаже да разуме статус ћирилице данас. Истичу се и позитивни помаци у статусу ћирилице, на пример, прелазак часописа *Култура* са латинице на ћирилицу 2013. године. Као други позитивни помаци издвојени су потписивање Повеље о српском културном простору 2019. у Сремским Карловцима и доношење Закона о језику и писму у септембру 2021 (иако до његове пуне примене није дошло). Полази се увек од тога да је српски језик носилац културног и националног идентитета, те одатле потреба да се системски решавају проблеми као што су питање малог броја часова српског језика у школама, увођење српског језика на факултете, изостанак лекторских служби и питање стања српске културне баштине. Књига доноси и неколико података који објашњавају лош положај ћирилице у савременом свету. У овом тону је писан и последњи текст у књизи, који заокружује питање идентитетског статуса српског језика.

Иако се и на неколико места у књизи аутор осврће на присвајање српске културне баштине на ћирилицу, томе посебно посвећује текст „Повеља Кулина бана: 830 година од њеног настанка“. У овом тексту детаљно се указује на културне и историјске прилике везане за настањак овог важног споменика, на проученост споменика, али и на његов (неадекватан) третман у савременом свету. Текст је писан тако да га могу разумети и они који немају филолошко образовање, с аргументацијом зашто овај текст према својим фонолошким, морфолошким и лексичким структурама припада српском народном језику. Аутор се осврће и на неадекватност термина босанчица, посебно на примену овога термина на текст који је настао готово 200 година пре него што је у Босну краљ Твртко Котроманић донео ову варијанту брзописне ћирилице која је била у употреби на двору Немањића.

Седми текст у књизи посвећен је статусу српског језика у Републици Српској. Анализа положаја српског језика у Републици Српској повезана је са посебним историјским околностима, које су биле доста другачије у различитим периодима историје. Аутор се осврће и на лош статус српског језика у образовању и на изостанак бриге о језику у државним службама.

Два текста („Значај научних институција за статус српског језика“ и „О нужности проучавања српског језика“) посвећена су статусу институција које се баве српским језиком. Текстови су писани 2014.

и 2016. године, у време изузетно лошег положаја финансирања научних институција и часописа који се баве националним наукама. Истиче се историјски значај институција које су се бавиле српским језиком и националним наукама (Матица српска, Друштво српске словесности, претеча САНУ). Посебно се истиче важност Института за српски језик САНУ, као најважније институције за научно проучавање српског језика. Аутор наглашава потребу да се промени политика финансирања институција од националног значаја, као и потребу да се развију научни кадрови који ће се бавити проучавањем српског језика.

На текстове везане за проучавање српског језика и за значај научних институција, надовезује се и текст о планирању издавачке делатности. Издавачка делатност јесте област језичког планирања која је често била занемаривана у процесу језичког планирања. Аутор истиче да је потребно направити издавачки план на нивоу научних институција и то урадити тако да се оствари хијерархија у издаваштву и да не долази до преклапања у издавачкој продукцији.

У тексту „Српска језичка култура“, који је намењен широј културној јавности, аутор издваја, на јасан и читљив начин, основне елементе српске језичке културе. Препоручује важне књиге за српску језичку културу, а посебно се осврће на *Алексиначки језички њиручник* (аутора Недељка Богдановића, Маје Радоман Цветићанин и Александре Лончар Раичевић), као позитиван пример како и мање средине могу развити ресурсе за развој језичке културе. Аутор подвлачи лоше стање језичке културе у савременом друштву, с посебним освртом на стање језика у администрацији и политици.

Два текста посвећена су Закону о родној равноправности, који намеће одређена решења која нису у складу са граматичким системом српског језика. Пореди се статус овога закона са Законом о језику и писму, чије доношење је текло споро, а чија је примена још спорија.

Пред нама се налази једна важна књига посвећена борби за српски језик и ћирилицу. У њој су покренута многа битна питања језичког планирања, које је нужно повезано са државном и националном политиком. Такво планирање одвија се од основних школа до највиших државних институција, а тиче се и статуса српског језика у школи и на факултетима, статуса лекторских служби, борбе за презентацију српског језичког и културног наслеђа. Оно што је посебно важно јесте и истицање потребе да се заштити, проучи и адекватно презентује српско културно наслеђе на ћирилици и да се са тиме шири јавност упозна. Ова књига писана је научно аргументовано, али довољно приступачно и за ширу јавност, посебно за оне којима је српски језик основна

струка, што чини ово дело незаобилазним штивом у вези са неговањем српског језика и ћирилице.

*Јелена М. Павловић Јовановић***

Универзитет у Крагујевцу

Филолошко-уметнички факултет

Центар за научноистраживачки рад

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4399-7360>

* jelena.pavlovic@filum.kg.ac.rs

Јелена Петковић, *Двострука негација у српском језику**

Монографија *Двострука негација у српском језику* Јелене Петковић представља прерађену верзију докторске дисертације *Синтакса и семантика двоструке негације у српском језику*, коју је ауторка одбранила на ФИЛУМ-у 2015. године. Комисију при одбрани дисертације чинили су ментор проф. др Милош Ковачевић, проф. др Јелена Јовановић Симић и проф. др Миланка Бабић. Прва два члана комисије, као и проф. др Илијана Чутура, рецензенти су ове монографије.

Уводним делом монографије предочен је теоријско-методолошки концепт рада. Друго поглавље описује негацију као логичку и филозофску, а треће као језичку категорију. У четвртном поглављу је дат преглед досадашње лингвистичке литературе о негацији, да би у петом била приказана двострука негација, а у шестом конгруенција негација. Најобимније поглавље је седмо, у ком је анализирано множење негација. Монографија се завршава закључним разматрањима, а на самом крају је наведен корпус, у свих пет функционалних стилова, потом литература, индекс имена и подаци о аутору.

У уводу ауторка наводи да су предмет рада конструкције са двоструком негацијом, односно оне у којима су *не* и *ни* најмање двапут искоришћени. Како и сама истиче, у домаћој литератури је недовољно пажње усмерено ка двострукој негацији, те монографија утолико више и добија на значају. Основни циљ је да се, поред представљања синтаксичких и семантичких особина конструкција с двоструком негацијом, доведу у везу језичка и математичко-логичка негација, као и да се утврди повезаност негације и заступљености у различитим функционалним стиливима. Нарочито је важно напоменути да се ауторка води сугестијама новијих лингвистичких истраживања при одабиру текстова репрезентативних за одређени функционални стил, имајући у виду да би неки функционални стилови били кориснији за илустрацију

* Андрићград: Андрићев институт, 2023.